

21. Yüzyılda Güvenliğin Değişen Parametreleri Bağlamında Terörizmin Küreselleşmesi

Globalization of Terrorism in the Context of Changing Parameters of Security in the 21st Century

Nilüfer ÖNEN*

* İstanbul Aydın Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Tezli Yüksek Lisans Programı Öğrencisi.

E-mail: niluferonen@stu.aydin.edu.tr

 ORCID: orcid.org/0000-0003-4876-0247

Murat JANE*

* Dr. Öğr. Üyesi, İstanbul Aydın Üniversitesi Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Bölümü.

E-mail: muratjane@aydin.edu.tr

 ORCID: orcid.org/0000-0002-2409-131X

Öz

Bu makale, uluslararası ilişkilerin alt disiplini olan güvenlik çalışmalarının tarihsel sürecini ve değişen güvenlik parametrelerini incelemiştir. Bu kapsamda literatürdeki güvenlik yaklaşımları ele alınmış, araştırmacıların ve akademisyenlerin güvenlik kavramına ilişkin tanımlarına yer verilmiştir. Güvenliğin tarihsel süreci incelendiğinde 20. yüzyıla kadar olan güvenlik kapsamının ve aktörlerin 21. yüzyılda değişmeye başladığı görülmüş, güvenlik olgusunun sadece devlet odaklı değil insan odaklı olduğu aktarılmıştır. 21. yüzyılda güvenliğin ana konuları değişmiş insan güvenliği, çevre güvenliği, açlık ve yoksulluk, salgın hastalıklar, nüfus hareketleri ve göçler, enerji güvenliği ve etnik çatışmalar güvenlik disiplini kapsamında çalışılmaya başlanmıştır. Terörizmin küreselleşmesi de 21. yy güvenlik sorunları arasında yer almaktadır. Bu kapsamda çalışmada, terörizmin oluşturduğu uluslararası tehdit de analiz edilmiştir. Terörizm tanımı yapılmış ve tarihsel arka planına değinilmiş daha sonra 11 Eylül 2001 tarihinde Amerika Birleşik Devletleri sınırları içerisinde gerçekleşen terör saldırılarından sonra değişen kavramlara yer verilmiştir. Gerçekleşen bu saldırılardan sonra büyük devletlerin dahi terörizm tehdidi ile karşı karşıya olduğu görülmüştür. 11 Eylül Terör Saldırıları dünya kamuoyuna, terörizmin sınır aşan ve küresel bir travmaya neden olan bir güvenlik meselesi haline geldiğini göstermiştir. Makalenin amacı değişen güvenlik olgusunun analizini yaparak terörizmin küresel boyutta temel bir güvenlik tehdidi oluşturduğunu göstermektedir.

Anahtar Kelimeler: Güvenlik, Küreselleşme, Terörizm, 11 Eylül Saldırıları, Soğuk Savaş Sonrası Dönem.

Abstract

The article discusses the historical development of security studies as a subdiscipline of international relations, and examines how the concept of security has evolved over time. It also reviews various approaches to security in the literature, and how scholars and academics have defined the concept of security. When the historical process of security is examined it is seen that the security scope and actors that existed until the 20th century began to change in the 21st century. In the 21st century, the concept of security has evolved to include not only state-centric approaches but also human-centric perspectives, focusing on issues such as human security, environmental security, poverty, pandemics, migration, energy security, and ethnic conflicts. Globalization of terrorism is also among the security problems of the 21st century. This marks a shift towards a more comprehensive understanding of security that goes beyond traditional state-based concerns. In the 21st century, the main topics of security also have expanded too. Like how terrorism has become a global threat in the 21st century, and how it has evolved to pose a international security challenge. In this context, the article analyzes the international threat posed by terrorism, defines terrorism, and examines its historical background, including the changes in the concept after the September 11, 2001 terrorist attacks within the United States. How the 9/11 terrorist attacks marked a turning point in the international community's recognition of terrorism as a transnational security threat, and how major states have since acknowledged the threat of terrorism. The article aims to analyze the changing nature of security and how terrorism has continued to pose a fundamental security challenge in the context of globalization.

Keywords: Security, Globalization, Terrorism, September 11 Attacks, Post-cold War Period.

To Cite This Article/Bu Makaleye Atf İçin: Önen, N.; Jane, M. (2023). 21. Yüzyılda Güvenliğin Değişen Parametreleri Bağlamında Terörizmin Küreselleşmesi. *Journal of Diplomatic Research*, 5(2), 56-75.

Giriş

Güvenlik, uluslararası ilişkiler açısından önemli bir kavramdır. İnsanların doğumlarından ölümlerine kadar geçen süreç içerisinde ihmal edemediği temel ihtiyaçlarından biri güvenlik olmuştur. Güvenlik kavramının tanımı yapılırken çok sayıda değişkenin dikkate alınması gerekliliği ve değişen şartlara göre kavramın yeniden biçimlendirilmesi her dönem geçerli olan bir tanımın oluşturulmasına olanak vermemektedir. Güvenlik için ortak olan tek anlayış birçok tanımda geçen “korkulardan ve tehditlerden uzak kalma” ifadeleridir (Özcan, 2011: 447).

Tarihsel açıdan güvenlik olgusu 16. yüzyılda realist yaklaşımın ilk önermelerini taşıyan devletler arasındaki rekabetin onları çatışmaya sürüklediği ve güvenlikleri için bir başka gücün vesayeti altında bulunmamaları gerektiği çerçevesinde değerlendirilmiştir. 17. yüzyılda ise rasyonalizmin etkisiyle uluslararası ortam anarşik olarak değerlendirilmiş, güvenlik kavramı bu kapsamda ele alınmıştır. Güvenlik ve savunma arasında doğrudan bir bağlantı kurulan bu dönemde güvenlik, bir devlete karşı yapılan saldırı karşısındaki savunma önlemlerinin bütünü olarak değerlendirilmiştir. 18. yüzyıla gelindiğinde idealist eğilimlerin geliştiği görülmüş ve güvenlik, savaş durumunun reddedilmesi ile özdeş tutulmuştur. Bu dönemde devletin güvenliği uluslararası sistemin güvenliği ile birlikte değerlendirilmiş ve çatışmaya engel olabilecek öneriler geliştirilmeye başlanmıştır. Güvenlik alanında modern çalışmalar İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra başlamış, uluslararası sistemin askeri yönlerine odaklanmıştır. İkinci Dünya Savaşı sonrasında güvenlik çalışmaları üniversite ve düşünce kuruluşları çatısı altına alınmıştır. Soğuk Savaş yıllarında güvenlik çalışmaları devletin askeri gücü, nükleer gücü ile ilgilenmiş ve devleti birincil aktör olarak ele almıştır. 1985'den sonra güvenlik çalışmalarının kapsamı değişmiş ve sadece devletlerin değil devlet dışı aktörlerin de güvenliği söz konusu olmuştur (Yılmaz, 2017: 79-85).

Soğuk Savaş sonrası dönemin önemli tartışmalarından biri de küreselleşme olmuştur. Küreselleşme genel ve soyut olarak insanların, nesnelerin ve mekânların çok yönlü akışlarla meydana getirdiği bir süreç ve yapıdır. Söz konusu yapı ve sürecin oluşumunu hızlandıran faktör, sınırların etkisini kaybetmesi ve dünya üzerindeki etkileşimin artmasıdır (Ritzer, 2009: 28-30). Küreselleşmenin bilgiye erişimi hızlandırması gibi olumlu etkileri olmasının yanı sıra uluslararası sistemin güvenliğini etkileyen sonuçları da olmuştur. Küreselleşmenin dönüştürücü etkisinin ışığında güvenlik kavramı kuramsal çerçevede genişlemiş ve devlet merkezli geleneksel realist güvenlik yaklaşımının uluslararası sistemdeki yeni güvenlik ortamını yansıtmakta yetersiz olduğu görülmüştür. Bu dönemde araştırmacılar, güvenliğin sadece ulusal güvenlik temelli askeri tehditlerden ibaret olmadığını, güvenlik politikasının amacının sadece savaşları engellemek değil insanların refah ve mutluluğunu sağlamak olması gerektiğini savunmuşlardır (Bakan, 2007: 35-40). 21. yüzyıla ilişkin küresel güvenlik çalışmaları genellikle; askeri gücün rolü, uluslararası hukuk, güvenliğin teknolojik boyutu, medya ve psikolojik boyutu, güvenliğin demografik boyutu üzerine olmuştur (Yılmaz, 2017: 96).

Soğuk Savaş sonrası dönemde küreselleşmenin etkisiyle oluşan yeni tehdit ve risk unsurları yeni güvenlik sorunlarını beraberinde gelmiştir. Bu çerçevede küresel finansal krizler, küresel ısınma ve nükleer gücün kontrolden çıkması yeni güvenlik sorunları arasında yer almaktadır (Baylis, 2008: 74). Uluslararası terörizm -başka bir ifadeyle küresel terörizm- de söz konusu güvenlik sorunları arasında yer almaktadır. 11 Eylül 2001 saldırılardan sonra terörizm sınır aşan bir tehdit bir olarak görülmeye başlanmıştır. 11 Eylül Terör Saldırıları'ndan sonra; gevşek, hücre tabanlı ağlar, kitle imha silahlarını istedikleri zaman elde edebilen/satın alan, asimetric yöntem kullanan, teknolojiyi usta bir şekilde kullanan yeni bir terörizm türü, devletlere ve hedef kitleye tehdit oluşturmaya başlamıştır (Martin, 2017: 65). Anlaşılacağı üzere küresel terörizmin dahil olduğu yeni güvenlik sorunları ulusal çıkar merkezli salt

askeri güvenlik anlayışıyla çözülemeyecek kadar karmaşıklaşmıştır (Tanrısever, 2014: 118).

Çalışmanın birinci bölümünde güvenlik kavramına ilişkin farklı tanımlar ve perspektifler aktarılmış, güvenliğin tarihsel gelişimine yer verilmiştir. İkinci bölümde güvenlik yaklaşımlarına değinilmiş ve uluslararası güvenliğin değişen yapısı değerlendirilmiştir. Bölüm sonunda küresel güvenlik sorunları belirtilmiştir. Üçüncü bölümde küresel güvenlik sorunlarından biri haline gelen terörizm kavramı açıklanmış, terörizmin tarihsel boyutu ele alınmıştır. Son bölümde küreselleşme kavramına açıklık getirilerek küreselleşmenin terör eylemlerini hangi açıdan etkilediğine değinilmiştir. Bu bağlamda akademik çevrelerin 11 Eylül Terör Saldırıları ile değişen terörizm algısı ve küresel terörizm kavramına dair yaklaşımlar incelenmiştir.

1. Güvenlik Kavramı ve Güvenliğin Kapsamı

Etimolojik olarak güvenlik, Latince "securitas" kelimesinden gelmektedir. "se" olumsuzluk eki, "cura" kaygı, endişe anlamındadır. "Securitas" kaygısızlık durumu olarak ifade edilmektedir (Arenas, 2008: 264). "Güvenlik nedir?" sorusunun tüm zamanlar ve her mekan için geçerli olabilecek tek bir cevabı yoktur. Çünkü kişilerin ve toplumların güvenlik anlayışı, onların siyasi görüşünden türemektedir (Booth, 2013: 3). Güvenlik, bireyin yaşamı boyunca kullandığı bir terimdir. Kavram bireysel olarak ele alındığında kişinin; kendi ve tanıdıklarının can güvenliği, sahip olunan malların güvenliği gibi kaygı aşamalarını kapsamaktadır. Bu kaygı aşamaları neticesinde bireyler, çeşitli önlemler olarak güvenli durumun devam etmesini sağlamak istemişlerdir (Dedeoğlu, 2003:9). Bir güvenlik olgusundan söz edilebilmesi için; varlığın korunması bakımından içsel ve/veya dışsal bir tehdidin ya da bu türden tahminlerin bulunması gerekmektedir (Dedeoğlu, 2003: 9).

Yukarıda güvenlik kavramının farklı siyasi gö-

rürlere göre şekillendiğine değinilmişti. Booth'a göre de güvenlik tanımının net bir şekilde yapılamamasının sebebi kavramın türetilmiş bir kavram olmasıdır (Booth, 2013: 3). Güvenlik olgusunun yeniden kavramsallaşması için girişimler yapılmış ancak bu girişimlerin büyük çoğunluğu güvenlik olgusunun kendisi ile ilgili değil ulus devletlerin siyasi gündemlerinin yeniden tanımlanması ile ilişkili olmuştur (Baldwin, 2003: 5). Konu üzerinde çalışan akademisyen, yazar ve araştırmacılar, güvenliğin bireyin ve grupların temel değerlerine yönelik tehditlerden arınması anlamına geldiğinde hemfikirdir. Ancak güvenlik anlayışının bireysel, ulusal veya uluslararası düzeyden hangisine odaklanması gerektiği konusunda farklı görüşlere sahiptirler. (Buzan, 1991: 34). Buzan'a göre güvenlik, literatürde sıklıkla askeri açıdan tanımlanan ulusal güvenlik olarak yer almıştır. Buna bağlı olarak analizler ve araştırmalar çoğunlukla devletlerin kendilerine yönelik tehditlerle mücadele etmek için geliştirmeleri gereken askeri imkânlarla yönelik olmuştur. Birçok uluslararası ilişkiler uzmanı bu yönelimi eleştirmiş, ulusal güvenlik anlayışının diğer meseleleri de içerecek şekilde genişletilmesi gerektiği önerisinde bulunmuştur (Buzan, 1983: 214- 240).

Ulusal güvenlik anlayışını eleştirenlerden biri olan Barry Buzan güvenliğin beş boyutu olduğunu ileri sürmüştür. Buzan güvenliği siyasi, sosyal, ekonomik, çevresel ve askeri boyutta ele almıştır. Buzan'a göre askeri güvenlik; devletin savunma kabiliyetini kullanmasına göre sağlanmaktadır. Siyasi güvenlik, hükümet sistemlerinin ve ideolojilerinin istikrarına bağlıdır. Çevresel güvenlik, insanlığın bağlı olduğu gezegenin biyolojik yapısının korunmasına dayanmaktadır. Sosyal güvenlik, geleneksel adetlerin (dil, din, kültür, ulusal kimlik) devam ettirilebilmesi ile ilgilidir. Ekonomik güvenlik ise devletin refahını belli bir seviyede tutmak için finans kaynaklarını korumak ve istikrarını sağlamaya bağlıdır (Buzan, 1991: 34-35).

Kavramın çok boyutlu olması nedeniyle herkesçe

kabul edilen bir tanım yoktur. Güvenlik ile ilgili yapılan tanımlamalardan bazıları şu şekildedir;

- a. Giacomo Luciani'ye göre güvenlik, dışarıdan gelecek saldırılara karşı kendini korumaktır (Luciani, 1989: 151).
- b. Kay Sean da güvenliği uluslararası sistemin veya ülkelerin istikrarına yönelik bir tehdit bulunmaması durumu olarak tanımlamaktadır (Sean, 2006:2).
- c. Avrupa Birliği Standardizasyon Komitesi güvenliği, bir kişi, toplum, örgüt, kuruluş, devlet ve onların herhangi bir vasıtasını, suç faaliyetleri, terörizm, saldırı, afetler gibi tehlike ya da tehditlerden korunmasının gerekli olduğu durum olarak tanımlamıştır (Yılmaz, 2017: 67).
- d. Buzan'a göre ise güvenlik; tehditten özgür kalabilmektir. Devletin ve toplumların bağımsızlığını ve bütünlüğünü koruma yeteneğine güvenlik denir (Buzan, 1991: 107).

Yukarıdaki ifadelerden de anlaşılacağı üzere yapılan her güvenlik tanımı, var olan değerlere karşı risk ve tehdit durumunun olmamasını ifade etmektedir.

Klasik güvenlik çalışmalarına katkı sağlayan Stephen M. Walt, "Güvenlik Çalışmalarının Rönesansı" adlı makalesinde güvenlik çalışmalarının gelişimini üç döneme ayırmıştır. Walt'a göre güvenlik çalışmalarının başlangıcı II. Dünya Savaşı dönemidir. Bu bağlamda Walt; 1955-1965 yıllarını "Altın Çağ", 1965'ten 1970'li yılların ortasına kadar olan dönem "Altın Çağ'ın sona erdiği dönem" ve 1970'lerden itibaren devam eden süreç de "Rönesans Dönemi" olarak betimlemiştir (Walt, 1991: 212-217).

1918-1955 yılları arasındaki dönemde güvenlik çalışmaları uluslararası ilişkiler disiplininin ayrı bir alt dal olarak yapılmamıştır. Güvenlik, disiplinler arası bir kavram olarak anlaşılmıştır. Herz, Brodie, Wright, Wolfers, bu dönemde savaş ve barışın siyasi, ekonomik, psikolojik boyutları ile ilgili çalışmalar yürütmüşlerdir. Bu dönemde

uluslararası güvenliği sağlamak için; uluslararası işbirliğinin, demokrasinin, self determinasyon hakkının, kolektif güvenliğin ve silahsızlanmanın önemi üstünde durulmuştur. İkinci Dünya Savaşı'nın başlaması ile güvenlik çalışmalarının da temel araştırma konuları değişmiş ve dört önemli konu bu dönemde incelemeye alınmıştır. Bu konulardan birincisi, güvenliğin devletlerin en temel amacı olarak düşünülmesinden önce ekonomik istikrar, bireysel özgürlükler gibi devletin diğer temel değerlerinden biri olarak kabul edilmesi olmuştur. İkincisi, ulusal güvenlik hem askeri hem de askeri olmayan diplomatik yöntemler ile ulaşılabilecek bir dış politika amacı olarak görülmüştür. Üçüncü olarak güvenlik ikileminin üzerinde durulmuş ve devletlerin askeri stratejilerinde daima ihtiyatlı davranmaları gerektiği düşünülmüştür. Dördüncü konu ise iç politika ve ulusal güvenlik arasındaki ilişki üzerinde durulması olmuştur (Baldwin, 1996: 117-141).

"Altın Çağ" döneminde ilk evreden farklı olarak nükleer savaş ve silahların kontrolü gibi konular gündeme gelmiştir. Bu dönemde nükleer silahların ulusal ve uluslararası güvenliği sağlamak için nasıl kullanılması gerektiği üzerine yorumlar yapılmıştır. Shelling, Kaufmann, Kahn, Snyder ve Kissenger askeri araçların askeri tehditleri nasıl ortadan kaldırılabileceğine dair çalışmalar yapmışlardır. Bu dönemde akademisyenlerin güvenlik konusuna ilgisi artmış ve güvenlik çalışan bu araştırmacılar, askeri ve diplomasi çalışmaları yapan araştırmacıların yerini almaya başlamışlardır. "Altın Çağ", üniversitelerin, araştırma merkezlerinin ve düşünce kuruluşlarının nükleer silahların kullanımı ve caydırıcılık teorisinin üzerine çalışmaların yürütüldüğü bir evre olmuştur. Bu çalışmalarda birincil aktör devlettir ve ulusal güvenlik çalışmalarının merkezine alınmıştır. Ulusal güvenliğin ancak askeri güç kullanımı ile gerçekleştirilebileceğini öne sürmektedirler. Bu dönemde güvenlik çalışmaları askeri gücün kontrolünü ve kullanımı üzerine yoğunlaşmıştır. Güvenlik kavramı devlet eliyle, devletin askeri gücü ile sağlanabilen devlet merkezli bir kavram olarak ele alınmıştır (Walt, 1991: 212-215).

1985-1995 yıllarını kapsayan dönem güvenlik anlayışının genişlediği ve yeniden tanımlandığı dönemdir. Bu dönemde güvenlik anlayışı askeri güç ve nükleer silahlar üzerine yapılan araştırmalardan uzaklaşarak ortak güvenlik düşüncesi üzerinde yoğunlaşmıştır. Keohane'nin 1986 yılında yayımladığı "Neorealism and Its Critics" (Neorealizm ve Onun Kitiği) ve Buzan'ın 1991 yılında yayımladığı "People and Fear" (İnsanlar ve Korkuları) isimli kitabı bu dönemin önemli çalışmalarının başında gelmektedir. Askeri güç temelli güvenlik yaklaşımına getirilen eleştiriler 1970'lerde başlamış ve bu yıllarda uluslararası ilişkiler disiplininde gündemde olan çevre ve ekonomi kavramları ile birlikte eleştiriler artmıştır. 1990'lar ulus ötesi suçlar, göç, kimlik gibi meselelerin güvenlik çalışmalarına dâhil edildiği yıllardır. Soğuk Savaş'ın bitmesi ile geleneksel güvenlik anlayışı değişmiş ve birey odaklı güvenlik anlayışı gelişmeye başlamıştır. Bu dönemde Avrupa'daki güvenlik gündemi etnik milliyetçilik, nükleer silahların yaygınlaşması ve bölgesel çatışmalar gibi sorunlar olmuştur (Bakan, 2007: 40). Buzan'a göre artık devlete yönelen tehditler sadece askeri değildir. Devlet için üç temel tehdit mevcuttur. Bunlar; ulus devletin ideolojik varlığına yönelik, devletin fiziki varlığına yönelik ve devletin kurumsal yapısına yönelik tehdittir (Buzan, 1991: 65). Soğuk Savaş'ın sona ermesi ile yeni dönemin güvenlik algısında tartışmalar sürerken bu dönemde, "İslami söyleme sahip terörizm, medeniyetler çatışması, haydut devlet" gibi kavramlar ortaya atılmış ancak bu kavramların meşrulaşması 11 Eylül Terör Saldırıları ile gerçekleşmiştir (Arıboğau, 2003: 113-133). Bu dönemde simetrik tehdit algısı önemini yitirmiş asimetrik tehdit kavramı ön plana çıkmıştır.

1995 yılından günümüze kadar olan dördüncü evreyi eleştirel güvenlik çalışmaları başlığı ile incelemek gerekmektedir. Eleştirel güvenlik çalışmalarının temeli Toronto'da düzenlenen uluslararası bir konferansta Soğuk Savaş sonrası dönemin güvenlik anlayışını eleştirel bir şekilde ele alan akademisyenler tarafından 1994 yılında atılmıştır. Krause ve Williams 1997 yılında

"Critical Security Studies: Concepts and Cases" başlıklı bir kitap yayımlamış ve disiplinde yeni bir dönem başlamıştır. Buzan, Waever, Walker, Eriksson eleştirel güvenlik yaklaşımını geliştiren araştırmacıların başında gelmektedir. Bu yaklaşım, devlet merkezli değildir, eleştirel teoriye dayanmaktadır ve post -pozitivist metodolojik yaklaşımı temel almaktadır. (Bakan, 2007: 41). Bu yaklaşım güvenliğin referans aktörünün kim olduğunu sorgulamış ve güvenliği aktörleri, seviyeleri ve boyutları bakımından geniş bir şekilde ele almak gerektiğini savunmuştur. Yaklaşım göre güvenlik kavramı boyutları bağlamında sadece askeri değil, çevresel, ekonomik, politik ve toplumsal riskleri de içermektedir. Seviyeleri bağlamında ise ulusal güvenliğin yanında bireysel, küresel ve uluslararası güvenliğin de analiz edilmesi gerektiğini savunmaktadırlar. Aktör ise artık sadece devlet olarak değil, sivil toplum, birey, çıkar grupları, uluslararası gruplar olarak ele alınmaktadır (Krause ve Williams, 1996: 229-235).

Soğuk Savaş sonrası dönemde uluslararası sistemde farklı aktörler ve sorunlar görölmeye başlanmış, insan ticareti, çevre sorunları, bulaşıcı hastalıklar, konvansiyonel silahların kontrolsüz bir şekilde yayılması, küresel terör gibi risk ve tehditler gündeme gelmiştir. Devletler, kendi kontrolünü aşan yeni tehdit unsurlarına çözüm bulmakta yetersiz kalmıştır. Bu durum devletlerin uluslararası sistemdeki konumunu tartışmaya açmış ve eleştirel güvenlik yaklaşımlarının alt yapısını oluşturmuştur. Soğuk Savaş'ın sonunda uluslararası toplumda yaşanan değişimleri "Risk Toplumu" kavramı ile açıklayan Ulrich Beck, Risk Toplumu'nu "kontrolden çıkmış, hiçbir şeyin belli olmadığı bir durum" olarak ifade etmiştir. Beck'e göre Risk Toplumu'nun geçiş aşamaları şu şekilde yaşanmıştır;

- Yeni riskler zamansal ve mekânsal açıdan hareketlidir.
- Bu risklerin yol açacağı zararlar telafi edilemez olabilir.
- Risklerin zaman ve mekân açısından sınırlı olmaması küresel ölçüde zarar görölmelerini

beraberinde getirebilir (Jane, 2015: 765-768).

Yukarıda ifade edilen bilgiler doğrultusunda güvenlik; tehdit ve risk algısının çeşitlenmesi ile belirli dönemlerde tartışmaya açık bir kavram haline gelmiştir. Özellikle Soğuk Savaş sonrası dönemde güvenlik kavramının tanımına, aktörlerine ve boyutlarına yönelik araştırmalar yapılmıştır. Dünya politikasındaki değişimlere göre güvenlik teorilerinin geliştiği görülmektedir.

2. Uluslararası İlişkiler Kuramları Çerçevesinde Güvenlik ve Yeni Tehditler

Realizmin kurucularından olan Edward Hallett Carr "The Twenty Years Crisis 1919-1939 An Introduction To The Study of International Relation" isimli eseri ile liberal idealist yaklaşıma eleştiride bulunmuştur. Carr bu çalışmasında; Machiaveli'nin Prens, Hobbes'un Leviathan adlı eserinden yararlanmış. O dönemin birçok realist teorisye-ni Carr gibi Machiavelli, Hobbes, Thucydides'ten esinlenmiş ve bu düşünürleri realizmin öncüsü olarak görmüşlerdir (Balci, 2015: 120).

Thucydides, "Peleponnessos Savaşları" isimli eserinde insan doğasında güç mücadelesinin olduğu ve bunu kısıtlayıcı herhangi bir nizamın olmayacağı görüşündedir. Ona göre devletler hayatta kalma mücadelesi ile savaşı başlatan taraf olabilmektedirler. Machiavelli ise uluslararası sistemi devletlerin yaptığı her bir faaliyeti diğer devletlerin tehdit olarak algıladığı kaotik bir ortam olarak görmektedir. Devletler sürekli bir çıkar çatışması halindedirler. Bu nedenle devletler kendi güvenliğini sağlamak için gücü elinde bulundurmalı ve doğru yönlendirmelidir. Prens adlı eserinde de bu görüşü; "prens tahtını elinde tutmak istiyorsa katı yürekli olmayı öğrenmeli" ifadeleriyle desteklemektedir. Ona göre bir prens savaş tekniklerini hem teoride hem de uygulamada iyi bilmelidir. Devlet, barış zamanında dahi savaşa hazır olmalıdır (Machiavelli, 1994: 98, Balci, 2015: 120-121).

Realizm, aktörlerin devletlerden ibaret olduğunu ve çıkarları doğrultusunda politikalar ürettiğini

ileri sürmektedir. Realizm uluslararası sistemin anarşik olduğunu, güç kullanımını engelleyen bir otoritenin olmadığını vurgulamaktadır (Collins, 2017: 14). Hobbes'a göre insan doğası gereği güvenliği tesis etmek zorunda ve erişmek istedikleri hedef için mücadele etmek zorundadır. Bu teori devletler için de böyledir. Ulusal çıkarlar ile güç arasında doğrudan bir ilişki mevcuttur. Bu nedenle uluslar kendi ülke çıkarları için gücü elde tutacak politikalar ile hareket etmelidirler. (Hobbes politika). Soğuk Savaş sürecince devletlerin o dönemin teknolojisini kullanarak gücü elde tutma mücadelesi hiyerarşik bir dengeyi ortaya çıkarmıştır (Çaman, 2007: 39). Realistlere göre insan tabiatında kötüdür ve toplumda süregelen bir güvenlik durumu olmaz. Güvenlik ancak bir üst otorite ile sağlanabilir. Askeri konulara öncelik veren realistlere göre en temel kavram güçtür. Uluslararası ilişkilerde meydana gelen anlaşmazlıkları gidermek için en etkili yöntemin güç olduğunu ileri sürmektedirler. Realist görüşün etkili olduğu Soğuk Savaş döneminde güvenlik politikaları ideolojik temelli ve iki karşıt kutup olarak kurumsal bir yapı çerçevesinde gelişmiştir. Bu dönemde anarşik bir uluslararası ortam oluşmuş ve realist görüş askeri ve siyasi konuları ön planda tutarken ekonomi, çevre, kültür ve toplum gibi konularla ilgilenmemişlerdir. (Yılmaz, 2017: 104, Buzan, 2008: 112).

Birinci Dünya Savaşı sonrasında ortaya çıkan güvenlik probleminde Milletler Cemiyeti'nin başarısız olması ve İkinci Dünya Savaşı'nın başlaması, güvenliğin realizm çerçevesinde değerlendirilmesi gerektiğini ön plana çıkarmıştır (Brown ve Ainley, 2007: 28). Güvenliğe realist yaklaşımın temelinde devletlerin sahip oldukları güç vurgulanmaktadır. Güvenlik, devletlerarası güç mücadelesi çerçevesinde şekillenmiştir. Güvenliğe ilişkin uluslararası ortak kuralların bulunmadığı bir ortamda devletler kendi güvenliklerini sağlamak için güçlerini üst düzeye çıkarmak zorundadır (Wendt, 1992: 392-394). 1960'lı yıllarda realist kuram eleştirilmiş ve Waltz uluslararası ilişkileri bir sistem olarak ele alarak bu sistemi anarşik ve hiyerarşik olarak ikiye ayırmıştır. 1979 yılında

yayımladığı “Theory of International Politics” (Uluslararası Politikanın Teorisi) kitabında dik-katleri devletlerden uzaklaştırıp uluslararası çev-reye yönelterek realist teoriyi dönüştürmüştür (Collins, 2017: 17).

Özetlemek gerekirse güvenliğe realist yaklaşımda güvenlik tanımlanırken ulusal güvenlik ve askeri güç unsurlarından faydalanılmıştır. Bu yaklaşım, güvenlikte askeri yeterlilik, devletin kapasitesi ve güce dayalı stratejileri benimsemiştir. Realist yaklaşıma göre devletler bu unsurları sağlarlarsa güvenliklerini sürdürecektir.

Klasik Realizmin eksik yönlerini eleştirmesi ile ortaya çıkan neorealizm, realist yaklaşımı temel alan bir kuramdır. Aralarındaki fark güç kavra-mının realizmde amaç olarak değerlendirilirken neorealizmde araç olarak değerlendirilmesidir. Neorealistler, gücü sadece güvenliği sağlamak amacı ile kullanmak gerektiğini savunmaktadır. Neorealizm, realizmden farklı olarak uluslararası sistemde yer alan farklı yapıların incelenmesi gerektiğini ileri sürmektedir. Bir diğer ifade ile bu yaklaşım güvenliği ulusal ve sınırlı bir çerçe-veden ele almaktan ziyade daha geniş bir pers-pektiften ele almanın doğru olacağını savunmak-tadır (Elman, 2008: 15). Bu yaklaşım savunmacı ve saldırgan realizm olarak ikiye ayrılmaktadır. Savunmacı realizmin öncüsü yukarıda da adı ge-çen Kenneth Waltz iken saldırgan realizmin ön-cüsü John Measheimer’dir. Saldırgan realistlerin güvenlik anlayışına göre uluslararası sistemde en çok güce sahip olan aktör, en kârlı aktördür (Elman, 2008: 24). Savunmacı realizmde ise belli koşullarda işbirliği ve kendini sınırlandırmanın devlet açısından en iyi seçenek olacağı düşünül-mektedir (Collins, 2017: 20).

Liberalizm, Fransız Devrimi döneminde literatü-re girmiş ve realist yaklaşımın güç odaklı bakış açısından ziyade özgürlük temelli bir bakış açısı sunmuştur. Liberal yaklaşım, uluslararası aktör-ler arasında işbirliği ve barışçıl bir dünyanın orta-ya çıkması olasılığı konusunda iyimser bir bakış açısına sahiptir. Bu yaklaşıma göre uluslararası sistem doğasında çatışma ve şiddet içeren bir

olgu değildir. Uluslararası ilişkilerin doğasında güvenlik çıkmazı bulunmamaktadır. Liberalizm, ulus devletleri önemli aktörler olarak görmekte-dir ancak diğer aktörlere de önemli oranda yer vermektedir. Uluslararası örgütler, uluslararası rejimler, siyasi partiler, çok uluslu şirketler, devlet bürokrasileri bu aktörler arasındadır. Liberalizm, güvenlikte uluslararası problemlerin çözümünde güce dayalı savaşların değil, örgütlenmenin ve diplomasinin önemini vurgulamaktadır. Çünkü savaş durumunun güvenlikten söz edilmeyecek bir ortam oluşturacağını öne sürmektedirler. (Collins, 2017: 29).

Eleştirel Kurama baktığımızda ise bu yaklaşımın realizmin uluslararası sistemi, devletlerarası sis-tem olarak algılaması ve güvenlik konusunun merkezine güç ve çıkar kavramlarını almasına tepki gösterdiği görülmektedir. Bu yaklaşıma göre güvenlik, bireyden topluma her alanda hem kuramsal hem de pratik olarak ele alınması gere-ken bir olgudur. Bu kuram özgürleştirme yakla-şımını temel almakta ve kapitalizmi büyük ölçü-de eleştirmektedirler (Kardaş, 2007). Güvenliğin dördüncü evresinde de değinilen bu kuram, gü-venliği askeri güvenlikten daha fazlası olarak gör-mektedir. Buna göre; güvenlik çalışmaları sadece devleti değil bireyi merkeze alarak yapılmalıdır (Collins, 2017: 71). Güvenlik tehdidi devletten bağımsız olarak da gelişebilmektedir. Tehditin top-lumsal, kültürel, finansal ilişkilerden de ortaya çıkması mümkündür (Wheeler ve Dunne, 2004: 10). Bu kuramın güvenlik için ön plana çıkardığı kavramlar; adalet, değişim ve birey çerçevesinde kurulmuştur. Güvenliğe eleştirel yaklaşım bire-yin kısıtlayıcı tüm koşullardan özgürleştirilmesini savunmaktadır (Mark, 2004: 109).

Eleştirel Güvenlik Çalışmaları, 1994 yılında To-ronto’da düzenlenen bir konferansta ortaya çıkmış ve konferans sonucunda yayınlanan kitabın başlığı olarak kullanılmıştır. Bu kitap yayınlan-dıktan bir yıl sonra Barry Buzan, Ole Waewer, Jaap de Wilde “Security: A New Framework for Analysis” (Güvenlik: Yeni Bir Analiz Çerçevesi) kitabını yayımlamışlardır. Bu kitap Kopenhag

Okulu olarak bilinen yaklaşımın manifestosu olarak düşünülmüştür. Kitap güvenlik çalışması ile ilgili iki kavramsal gelişmeye değinmiştir. Bunlar; Buzan'ın "sektörel güvenlik analizi" kavramı ve Waewer'in "güvenikleştirme" kavramıdır. Kopenhag Okulu'nun temelinde sektörel analiz ile güvenikleştirmenin epistemolojisi arasında bir bağdaşmazlık bulunmaktadır. Güvenikleştirme, sosyal yaşamın radikal bir biçimde açık olması olasılığını gündeme getirirken, sektörel analiz Kopenhag Okulu'na dâhil olmadan önce oluşturulduğundan daha kapsamlı objektivist çıkarımları bulunmaktadır (Collins, 2017: 73). Güvenikleştirme; normal bir meselenin varoluşsal bir tehdit unsuru olarak yansıtılması ve bunun bir güvenlik sorunu haline getirilmesini ifade etmektedir. Buzan'a göre, bir konunun güvenlik meselesi haline gelebilmesi için bir siyasi aktörün söylem yoluyla bir tehdide referans vererek konuyu güvenikleştirmesi ve hedef kitlenin bunu varoluşsal bir tehdit olarak görmesi gerekmektedir (Yılmaz, 2017: 109). Kopenhag Okulu güvenliği incelerken; güvenliğin boyutları, bölgesel güvenlik alanları ve güvenikleştirme kavramları üzerinde durmuştur. Bu yaklaşımın temsilcileri güvenliğin; çevresel, askeri, siyasi, ekonomik ve sosyal boyutları olduğunu savunmaktadırlar. Temsilcilere göre güvenliği sadece askeri boyutlu düşünmek dar kapsamlıdır. Bu nedenle diğer boyutlarının da ele alınıp analiz yapılması gerekmektedir (Yılmaz, 2017: 108).

1980'li yılların sonunda uluslararası politikada etkili olan bir diğer yaklaşım Sosyal İnşacılık'tır. Aleksandr Wendt öncülüğünde literatüre giren kuramın temel amacı realizm ve liberalizmi ortak bir noktada buluşturmaktadır. İnşa olgusu devletlerin ortaya çıkmalarından itibaren geçirdikleri deneyimler, tarihi ve politik gelişmeler sonucunda meydana gelen kültürel kimliğin inşa edilmesini ifade etmektedir (Güner, 2008: 12). İnşacı yaklaşım güvenliğin sosyal olarak oluşturulabileceğini savunmaktadır. Bu yaklaşıma göre dünya saf maddi nitelikli olmayan sosyal bir dünyadır. Aktörler yaşadığı dünyayı kendileri tarafından oluşturulan ve onları etkileyen bir dünya ola-

rak görmektedir. İnşacılıkta önemli olan unsur kimliktir. Aktörlerin çıkarlarını kimlikler belirlemede ve kimlikleri olmadan eylemde bulunmamaktadırlar (Collins, 2017: 88). Uluslararası ilişkiler çerçevesinde kimlik olgusunu merkeze koyan yaklaşımın temsilcileri bir devletin diğer devleti kendi güvenliğine tehdit olarak algılamasının temelinde güvensizlik durumunun olduğunu ileri sürmektedirler. Güven, toplumsal bellekte şekillenen ve devletlerin diğer devletleri kendi kimliklerine göre kendinden ya da öteki olarak değerlendirilmesi sonucunu doğurmaktadır (Sandıklı, 2012: 32). Demokratik barış, güven topluluğu, kolektif güvenlik ve stratejik güvenlik sosyal inşacılıkta sıklıkla kullanılan kavramlardır. Kuramın temsilcileri devletlerin birbirleri ile iletişim halinde bulunmasının problemlerin çözümünde savaş yerine demokratik yollardan faydalanacağını ileri sürmektedir. Bu barışçıl yollardan faydalanırken de daha da küreselleşen dünyada güvenliği sağlayacak kolektif işbirliğine dayalı bir dünya toplumu yaratmanın gerekliliğine vurgu yapmaktadırlar (Kıyıcı, 2012: 54).

Güvenlik çalışmaları literatürüne geç giren "feminist" yaklaşım güvenliği cinsiyet bağlamında ele alarak temellerini kadın üzerine kurmaktadır. Feminist yaklaşım 1980'li yılların sonlarında uluslararası ilişkilerin geleneksel yaklaşımlarının sorgulandığı bir dönemde konuşulmaya başlanmıştır. O dönemin tartışmaya açık olan konusu erkek eğilimli ve toplumsal cinsiyete yönelik du-yarsız bir disiplinin varlığıdır. Yaklaşım, uluslararası ilişkilerin kadınları içermemesini, bir aktör olarak görülmemesini sorgulamıştır. Geleneksel yaklaşımları kadınları görmezden geldikleri için eleştirmiştir (Tür ve Koyuncu, 2010: 8-9). Yaklaşımın temsilcileri realist kuramı eleştirerek bu kuramın vurguladığı güç, otorite ve devlet gibi olguların erkekle doğrudan ilişkili olduğunu ifade etmektedir. Onlara göre realist yaklaşım sadece erkek eksenli bir güvenlik anlayışını benimsemekte ve bununla yetinmektedir. Feminist yaklaşıma göre şiddetin iki boyutu bulunmaktadır. Bunlar; doğrudan ve yapısal şiddettir. Doğrudan şiddet devletlerarası çatışma ve ihtilaf

durumlarını açıklarken yapısal şiddet birey ve topluluklar arasındaki şiddeti kapsamaktadır. Feminist kuram güvenliği birçok açıdan ele almış ve şiddetin her türlüşünün ortadan kaldırılması gerektiğini ileri sürmektedir (Sandıklı, 2012: 36). Soğuk Savaş'ın ardından kadın hakları bireysel güvenlik kapsamında değerlendirilmiş ve feminist kuram kadının "korunan birey" sınıfında değerlendirilmesini eleştirmiştir. Kadınların savaş ve çatışma gibi durumlarda sistematik olarak baskılara maruz kaldığının altını çizen kuram bu gibi durumlarda kalan kadınların konumunun "ezilen birey" olarak değerlendirilmesi gerektiğini ifade etmiştir. Özetle kadının felaket durumunda birinci dereceden etkilenen birey olduğunu ileri süren kuram, kadının toplumsal güvenlikteki yerini vurgulamaktadır (Tickner, 1992).

Değınilen bilgiler doğrultusunda güvenlik kavramına farklı yaklaşımların olduğu görülmüştür. 21. yüzyıla gelindiğinde uluslararası sistemin aktörleri değışmiş sadece devletlerin aktör olarak alınmaması gerektiğı savunulmuştur. Güvenlik algısı artık sadece askeri ölçekli olmaktan çıkmış çevresel faktörler, insani faktörler ve enerji gibi unsurlar da güvenlik olgusu içine alınmıştır. Küresel terörizme değınmeden önce küreselleşme ile güvenlik ilişkisine kısaca değınmek faydalı olacaktır.

3. Küreselleşmenin Güvenlik Üzerine Etkisi

Küreselleşmenin güvenlik üzerine analiz yapmadan önce küreselleşme kavramını açıklamakta yarar vardır. Küreselleşme, ulusal ekonomilerin dünya piyasalarına dahil olma sürecinde dünyanın herhangi bir yerinde yaşayan toplum ve devlet arasındaki iletişimin artması ve karşılıklı bağımlı hale gelmesidir (Zengingönül, 2004: 12). Politik, ekonomik, kültürel ve sosyal alanda yaşanan bütünleşme süreçleri küreselleşme olgusu ile ifade edilmektedir. Bu süreçle birlikte ulusal ve uluslararası güç dengelerinde değışimler yaşanmaktadır. Yaşanan bu değışimler ile birlikte uluslararası terör örgütleri, organize suç örgütleri, devlet dışı aktörler ve çok uluslu şirketler gibi güvenliği doğrudan etkileyen oluşumlar ortaya

çıkmuştur (Urhal, 2009: 76). Küreselleşme süreci devletin güvenliği sağlama yeteneklerini zayıflatmış ve güvenlik işlevlerini farklılaştırmıştır. Bu bağlamda devletler küreselleşme ile sadece dışarıdan zorlanmaya maruz kalmamış güvenlik bağlamında içeride dönüşümler yaşamıştır (Kaygusuz, 2007: 145). Küreselleşme ile birlikte güvenliğe yönelik tehdit algıları karmaşık hale gelerek devletlerin ve insanların risk algıları değışmiştir. Süreçle birlikte devlet tehdidi odaklı olan geleneksel güvenlik anlayışı yerini devlet dışı aktörlerin tehdit olarak görüldüğü yeni güvenlik anlayışına bırakmıştır (Ağır, 2015: 110).

21. yüzyılda geleneksel temeller, ortaya çıkan yeni durumlara karşı yetersiz kalmakta ve ihtiyaçlara cevap verememektedir. Küresel boyutta etkisi olan ekonomik, toplumsal ve ekolojik sorunlar artmıştır. Bu durum uluslararası teoriler çerçevesinde tartışılmakta ve güvenliğin kapsamı daha da genişletilmektedir. Hans Günter Brauch, güvenlik kavramını genişletmiş ve risk altındaki değer ile kimden korunması gerektiğine dair sınıflandırma yapmıştır. Brauch, güvenlik kavramını beş boyutta ele almış ve tehdit kaynaklarını sınıflandırmıştır. Ona göre; ulusal güvenlik kapsamında devletin güvenliği risk altındadır. Ulusal birliğe risk oluşturan faktörler diğer devletler ve terörizmdir. Toplumsal güvenlikte ise risk altındaki değer hayat kalitesidir. Milletler, tehdidi göçmenlerden ve yabancı kültürlerden almaktadır. İnsan güvenliğinde tehdit kaynağı; devletler, küreselleşme, küresel çevre sorunları, doğa ve terörizmdir. Çevresel güvenlikte ise insan güvenliğinin tam aksi durumu söz konusudur ve ekosistem güvenliği insanlık tarafından tehdit altında bulunmaktadır. Son olarak cinsiyet güvenliğinde; eşitlik ve kimlik risk altındadır. Kimlik ve cinsiyet ilişkileri erk tekelci kurumlar, ataerkillik ve totaliter tehdit kaynaklarından korunmalıdır (Brauch, 2008: 11). Tarihte yaşanan uluslararası büyük savaşlar ölçüsüz kaynak kullanımı nedeniyle sosyo-ekonomik ve çevresel sorunları da beraberinde getirmiştir. 1970'lerin sonunda sınırları aşan çevre felaketlerinin yaşanması ile güvenlik kavramının kapsamı genişletilmiş sosyal ve çev-

resel sorunlar da tanıma dâhil edilmiştir. Bu kapsamda göç, çölleşme, tarım arazilerinin azalması, açlık, yoksulluk gibi küresel boyutta hissedilen sorunlar da artık tehdit olarak görülmektedir. Özellikle 11 Eylül terör saldırıları ile terörizm, organize suçlar, etnik ve dinsel çatışmalar, kaçakçılık da küresel tehdit unsurları arasına alınmıştır (Gurcan, 2012: 73). Güvenlik artık bir ülkenin tek olarak başa çıkamayacağı ulus aşan bir sorun haline gelmiştir. Küreselleşme ile birlikte teknolojik ve sosyal sınırların ortadan kalkması yeni güvenlik tehditlerinin zor çözüldüğü bir uluslararası sistemi beraberinde getirmiştir. Bu kapsamda Birleşmiş Milletler, AB, NATO gibi uluslararası kuruluşlar son yıllarda sınır aşan risk ve tehditler konusunda faaliyet göstermektedirler (Ağır, 2015: 99-101).

Küreselleşen dünyada artan risk ve tehditler uluslararası savaşlar ile sonuçlanmasa da istikrarsızlığa neden olmaktadır. Yeni güvenlik tehdit ve sorunların temelinde kaynak çatışması vardır. Thomas Homer-Dixon'a göre kaynak yetersizliği sonucu ortaya çıkabilecek sorunların başında kıtlık gelmektedir. Kaynak kıtlığı sosyal, ekonomik ve siyasi temelli bölgesel çatışmalara neden olacaktır. Bu kaynak sıkıntısının çözümü için kaynağa olan bağımlılığın azaltılması gerekmektedir. Bu da ancak teknolojiyi verimli kullanabilmekle mümkün olabilmektedir. Aksi takdirde güçlü devletler, çevresel varlıklar açısından zengin fakat güçsüz devletler üzerinde hegemonya kurabilmektedir. Küreselleşme sürecine adapte olmayan devletlerin siyasi ve sosyal yapısı küresel bir tehdit haline gelebilecek unsurların oluşmasına zemin hazırlayabilmektedir (Dedeoğlu, 2013: 63). Bu durumun doğal bir sonucu olarak uluslararası sistemin içerisinde "başarısız devletler" ortaya çıkmıştır. Küreselleşmenin getirdiği etki ağı ile herhangi bir devlette meydana gelebilecek değişim uluslararası sistemi etkileyebilmektedir.

Siyasi, iktisadi, hukuki ve toplumsal alandaki temel fonksiyonların yerine getirilmesinde yetersiz kalan, süregelen yapısal sorunlarla boğuşan devletler başarısız devletler olarak tanımlanmaktadır.

Bir çatışma ortamı içerisinde olan bu devletler, terör örgütlerinin kolay hareket edebildiği, uyuşturucu ve kaçakçılığın denetim altına alınmadığı bir alan olduğundan uluslararası düzen için bir tehdit ortamı oluşturmaktadırlar (Rotberg, 2003: 4). Eski Amerika Birleşik Devletleri Dışişleri Bakanı Condoleezza Rice'a göre başarısız devletler terörizm için elverişli bir zemin veya geçiş güzergahı olmaya müsaittir. Bu devletler sınır komşularını başta olmak üzere diğer devletlerin istikrarını tehdit etmektedir ve bu durum küreselleşme ile her geçen gün artmaktadır (Garfinkle, 2005).

Teknolojik gelişmeler ile birlikte ivme kazanan küreselleşme, ulaşım ve iletişim alanlarında yeni olanaklar sunmuştur. İnternet ağının yaygınlaşması sosyal medyayı siyasi propaganda aracına dönüştürmüştür. Adalet, özgürlük, eşitlik talepleri daha geniş kitlelere ulaşmış ve halk hareketleri sosyal medya ile organize olmuştur. Bu hareketler siyasal yapıların değişmesine neden olduğunda güvenlik sorunları meydana gelmeye başlamıştır (Sancak, 2013: 131).

Yukarıda değinilen bilgiler doğrultusunda küreselleşmenin güvenlik anlayışında değişime neden olduğu görülmektedir. Küreselleşme ile birlikte artık yeni tehditler ortaya çıkmış ve devlet temelinde tanımlanan güvenlik anlayışı değişmiştir. Bilgi ve iletişim araçlarında yaşanan teknolojik gelişmelerle sınır aşan medya ağı güvenlik anlayışını temelden etkileyen bir faktör olmuştur.

4. Küresel Terörizmin Analizi

11 Eylül 2001'de ABD'de gerçekleşen terörist saldırılar ile terörizme dair kullanılan kavramlarda değişimler meydana gelmiştir. Bunlardan biri de daha önce kullanılmamış olan "küresel terörizm" kavramıdır (Örgün, 2001: 38). Küresel ya da uluslararası terör kavramı her ne kadar 11 Eylül saldırılarından sonra kullanılsa da terörün küresel mahiyetini temelleri 19. yy. a kadar gitmektedir. David Rapoport'a göre modern terörizm dört dalgadan oluşmakta ve ilk dalgası olan anarşist dalga ilk küresel ve gerçek anlamda uluslararası terörizm dalgasıdır (Rapoport, 2004: 47). Bu çer-

çevede, Rus arlığı'nda 2. Alexandr'a suikastla başlayan anarşist dalga, dünyaya yayılmaya başlamış ve anarşistlerin yaptığı terör eylemleri neticesinde 1890'lar "Suikastlerin Altın ağı" olarak adlandırılmıştır (50-52). Söz konusu anarşist dalganın neticesinde suikaste ve teröre maruz kalan liderler arasında Alman İmparatoru 1. Wilhelm, İspanya Kralı Alfonso, İtalya Kralı 1. Umberto, Fransa Cumhurbaşkanı Sadi Carnot gibi kişiler yer almaktadır. Anarşist terör dalgasını tırmandıran kişi ise 1878'de St. Petersburg Valisi'ni vuran Vera Zasulich'tir. Dolayısıyla Avrupa'yı yöneten liderler anarşist terörü "ortak tehdit" olarak görmüşlerdir. Ortak tehdit de uluslararası sistemdeki aktörleri bu konuda işbirliği yağmaya yöneltmiştir (Miller, 2022: 152-153). Anlaşılacağı üzere 19. yy. da yaşanan terör eylemleri bir coğrafyada sınırlı kalmamış ve sınır aşan bir nitelik göstermiştir. Rapoport'un modellemesine göre ikinci dalga anti-kolonyal, nc dalga yeni sol ve dördüncü dalga da 1979'da başlayan dini dalgadır (Rapoport, 2004: 47). Küreselleşmenin söz konusu dini dalganın 20. ve 21. yy. daki mahiyeti üzerine etkileri dikkate değer olmuştur.

Küreselleşme Batı değerlerinin dünyanın geri kalanında yaygınlaşması olarak grlmektedir. Bu durum siyasal ufalanmayı beraberinde getirmektedir. Siyasal bağlamda dağılma ve parçalanma ise beraberinde terörizmi getirebilmektedir (Başeren, 2003: 57). Küreselleşme, hem terörü teşvik etmekte hem de onun yayılmasını kolaylaştırmaktadır. Bu nedenle küreselleşmenin terörizm üzerindeki etkisinin niteliğini tespit etmek zordur. Bazı araştırmacılar ise ulus ötesi terörizmin küreselleşmeye bir tepki olarak ortaya çıktığını öngörmektedirler. Onlara göre ulus tesi Şiddet dalgasının arkasındaki itici güç kültürel ve ekonomik olarak karşılıklı etkileşim halinde olunmasıdır. Bu karşılıklı etkileşim Şiddete yönelik bir motivasyona hizmet etmektedir (Schmid, 2011: 254-255). Terörizm ve küreselleşme ile ilgili yapılan çeşitli çalışmaları derleyen ve aralarındaki ilişkinin niceliksel bir değerlendirmesini yapan ilk kişiler Quan Li ve Drew Schaub olmuştur. Onlara göre küreselleşme ile terörizm arasındaki

ilişkinin artış göstermesinde terörist faaliyetleri  faktöre dayanmaktadır. Ticaretin artması ve sonucunda kaçakçılığın artması, terörist ağları için daha fazla finansman ve aklama fırsatlarının ortaya çıkmasıyla sonuçlanan finans akışının artması ve artan yabancı yatırımlar ile ulus ötesi olayların olasılığı artmaktadır. Değinilen bu etkiler küreselleşmenin terörizm üzerindeki kolaylaştırıcı etkisi olarak grlmektedir (Li ve Schaub, 2004: 230-250).

Jeopolitik uzmanlarına göre küreselleşme tek bir uygarlığın değerlerinin tüm dünyada egemen olmasıdır (Holton, 1998: 1). Küresel terörizmin sosyokültürel nedenlerinin başında Batılılaşma yolunda giden küresel süreç yer almaktadır. Amerikan kültürü, müziği, filmi, markaları, tüketim alışkanlıkları tüm dünyaya yayılmaktadır. Yaşam tarzının değermesi bölgesel endişe yaratmakta ve toplumda yerel kültürün korunması için harekete geçilmesi gerektiği dşuncesi yaygınlaşmaktadır (Barber, 2005: 63). Birçok bilim insanına göre de küreselleşme; Amerikan ve Batı değerlerinin diğer uygarlıklar üstünde hkimiyet kurmasıdır. Bu doğrultuda küresel terörizm de Amerikan ve Batı değerlerinin bu egemenliğini sorgulayan olgudur (Holton, 1998: 1). Küreselleşmenin darbesi Batı'nın ilerici kültürüne ayak uyduramayan uygarlıklara yönelmiştir. Bu süreçte baskı altında kalan uygarlıkların sosyal yapısı bozulmakta veya yok olma tehlikesi ile karşı karşıya gelmektedirler. Ancak bazı uygarlıklar değerlerini korumak için direnmektedir. Bu doğrultuda dünyayı üç gruba ayırmak mümkündür. Birincisi, küreselleşme bahanesi ile ilerici olarak gördüğü kendi kültürünü diğerlerine kabul ettirmeye çalışan grup, ikincisi, bu baskılara karşı Őiddetle karşı çıkarak kendi değerlerini koruma altında tutmaya çalışan grup ve ncs, baskılara karşı savunma gücü olmayan grup (Rstomova, 2006: 15).

Yukarıda değinilen yaklaşıma göre baskı, direniş ve Şiddete yol açmaktadır. Kreselcilerin bir diğer ifade ile kendi değerlerini diğer uygarlıklara yaymaya çalışan grubun uyguladığı baskıcı siya-

sete karşı bazı tepkiler, şiddet eylemleri ile gösterilmektedir. Bu durum da terörün ortaya çıkma ihtimalini arttırmaktadır.

Samuel Huntington'a göre modernleşme ve siyasal şiddet arasında bir bağ bulunmaktadır. Huntington'a göre gelişmekte olan toplumlar da siyasal şiddet modern toplumlara göre daha fazladır. Çünkü modernleşen toplumdaki beklentiler, o toplumdaki mevcut siyasal kurumlarca karşılanamayınca insanlar öfkelenmektedir (Huntington,1968: 39-59). Toplumun mevcut koşullarına birçok insan öfkelenmekte ve bu koşullar siyasal hedeflere yönelik saldırganlığı teşvik etmekteyse bu öfke zamanla siyasal şiddete dönüşmektedir (Skocpol, 2004: 36). John Nazpary'e göre Batı modernizminin dünyaya yayılması ve bunun kurumsallaşması Batı dışı ülkeler için umutsuzluktur (Nazpary, 2003: 9). Bu durum bazı zamanlar halkların haksızlığa uğradığı duygusuna kapılmasına neden olmaktadır. Bunun yanında bu toplumların beklentilerini arttırarak kendilerini ekonomik ve siyasal anlamda yetersiz bulabilmektedirler. Bu duygu da nefrete dönüşerek şiddete yönelebilmektedir (Dönmez, 2005: 91). Küreselleşme ile birlikte devletler ve sınıflar arasındaki eşitsizlik artmış, açlık ve fakirlik gibi sorunlar dünyayı tehdit eder hale gelmiştir (Ulrich, 1999: 125). Sınıflar arası gözlemlenen bu eşitsizlikler de tek başına terörizmin oluşmasına neden olmasa da terörizme evrimleşen şiddetin temel sebeplerinden biri olabilmektedir (Chua, 2003: 1-5). Kitlesele ölümlü terörizm de küreselleşmeden etkilenmektedir. Çünkü küreselleşmeden etkilenen gruplar arasında daha fazla sosyal mesafe olduğunda kitlesele şiddet olasılığı da yüksektir. Homojen toplumların terörizmi nadir yaşamasının sebeplerinden biri de budur (Schmid, 2011: 254).

Küreselleşme ile birlikte terörizm artık ulus aşan konumuna gelmiştir. Uluslararası olan terörizm dünya sahnesine yayılan terörizm olarak nitelendirilmektedir. Hedefler artık küresel bir kitleyi etkileyecek şekilde belirlenmektedir. Küresel terörizm, asimetrik savaşın, beklenmedik, öngö-

rülmeleyen siyasal şiddetin örneklerinden biridir. Ulus aşan siyasal şiddet olaylarını gerçekleştirenler, bu olayları kendi ülkelerindeki davalarını olumlu yönde etkileyeceklerini düşünerek yapmaktadırlar. Bu mantığa göre saldırı gerçekleştirenler ya ülke dışına çıkmakta ya da ülkelerinde uluslararası sembolik olan bir değeri hedef olarak seçmektedirler (Martin, 2017: 200-201). Küreselleşme ile birlikte teröristler hem coğrafi kapsam hem de yıkıcı yetenekler açısından güçlenmiştir. Terörizmi etkileyen değişkenler; hızlı modernleşme, demokratikleşme, terörün ekolojisi, hegemonya, ekonomik ve kültürel küreselleşmedir. Küreselleşme sadece insanların sınırsız olarak hareket etmesine olanak sağlamakla kalmayıp potansiyel olarak yıkıcı teknolojilerin de küresel olarak yayılmasına izin vermektedir. Küreselleşen yıkıcı teknoloji küresel şiddeti de mümkün kılan bir unsurdur (Schmid, 254).

11 Eylül'de gerçekleşen saldırılardan sonra terörizmin sınır tanımaz bir olgu olduğu ortaya çıkmıştır. Küreselleşme süreci ile gelişen ve yaygınlaşan teknoloji, terörizmin de genişlemesine katkı sağlamıştır. Küresel terörizm teknolojik yeniliklerden faydalanmış ve terörizmin; teknolojik terörizm olarak yeni ifade edilen formları ortaya çıkmıştır. Bağımsız Devletler Topluluğu'nun Terörizme Karşı Mücadele Anlaşması'nda teknolojik terörizm; nükleer silah kullanılması veya kullanma tehdidi, radyolojik, kimyasal silah ve parçaların, mikroorganizmaların, radyoaktif maddelerin kullanılması, nükleer, ekolojik ya da kimyasal açıdan yüksek tehdit içeren tesislerin; toplumu korkutmak ya da hükümetin kararlarını değiştirmek için işgal edilmesi olarak tanımlanmaktadır. Belirtilen bu suçlara ortak olunması, finanse edilmesi ve suçlardan birini yapmaya teşebbüs edilmesi de tanım kapsamına alınmıştır (United Nations, 2008: 195). Küresel terörizmin önemli özelliklerinden biri de örgütlerin enformasyon alanına girmeleri ve kendi enformasyon yapılarını kurmalarıdır. Bu şekilde toplum bilincini etkileyebilecek yöntemler geliştirmektedirler. Medya, toplumu hızlı bir şekilde etkilediğinden örgütler tarafından toplum içerisinde korku

yaratmak için kullanılmaktadır (Aslan, 2005: 10-11).

Medyanın etkisi 11 Eylül Terörist Saldırıları'nda da görölmüş ve medyada yer alan görüntülerle saldırının travması ulus aşan bir boyut kazanmıştır. 11 Eylül 2001 tarihinde gerçekleşen saldırılar bir ülkenin iç güvenlik sorunu olmaktan çıkmış ve küresel bir boyuta ulaşmıştır. Bu saldırılardan sonra terörle ilgili yaklaşımların değişmesi ve terörizme karşı mücadelenin yeniden planlanması gerektiği anlaşılmıştır. Bu değişimin gerekli olmasının nedeni ise teröristlerin teknoloji ve çeşitli silahlara ulaşımının bulunması olarak açıklanmıştır. Daha önce gerçekleşen terör saldırıları bölge ya da ülke ile sınırlı kalmış ve küresel çapta bir sonuç doğurmamıştır. ABD'de çeşitli noktaları hedefine alan 11 Eylül Terörist Saldırılarının yarattığı etki küresel bir travmaya neden olmuştur. (Hoffman, 2002). Beck'e göre 11 Eylül saldırıları, uluslararası politikanın temellerini değiştirmiştir. 11 Eylül Terörist Saldırıları, travmatik ve teritoryal ötesi tehditleri gözler önüne sermiş ve küresel dayanışmayı tetikleyen önemli bir gelişme olmuştur (Beck, 2009: 12).

1990'lı yıllarda terör saldırıları teknolojik olanaklar kullanılarak gerçekleştirilmeye başlanmıştır. Örneğin 1995 yılında Aum Shinrikyo tarikatı metroda Sarin gazı kullanarak bir saldırı gerçekleştirmiştir. Bu durum terörist saldırılar için yeni silahlar üretildiğini göstermektedir. (Crenshaw, 2003: 165). 2000'li yılların ilk yarısında ise terör saldırıları ile ilgili literatür tarandığında geleneksel terörü siyasi amaçlı kullanan terör örgütlerinin yerini toplu insan ölümlerine yol açan dini ideolojili uluslararası terör örgütlerinin aldığı görölmektedir (Laqueur, 1998: 89-97). Küresel terörizm, Laqueur'ın dördüncü dalgada belirttiği din motifli terörizm ile ilişkilendirilmiştir. Çünkü küresel terörizm 1980 sonrası El-Kaide ile somutlaşmıştır (Martin, 2006: 183). Kegley ise küresel terörizmi ölümcül olarak nitelendirmektedir. Ona göre küresel terörizm, sınırların önemini yitirdiği ve örgütlenmenin ağ şeklinde olduğu bir yapıdadır. Diğer yandan legal normların redde-

dildiği şiddetin araçsallaştırıldığı, şiddet üzerinden küresel çarpa propagandanın yapıldığı bir terörizm türüdür (Kegley, 2008: 4).

El- Kaide'nin 11 Eylül saldırıları terörizmle mücadelede yeni bir dönemin başlamasına neden olmuştur. Afganistan ve Irak'ın işgal edilmesi küresel terörizmin bir diğer örneği olan Irak ve Şam İslam Devleti (İŞİD)'nin gelişmesine zemin hazırlamıştır. İŞİD hem klasik terör eylemleri gerçekleştirmiş hem de devlet benzeri bir formda yapılanmaya gitmiştir. Irak'ta ortaya çıkan bu örgüt küresel boyutta faaliyet gösteren bir terör örgütüdür (Özer, 2016: 257). Örgüt dünyanın çeşitli ülkelerinden elaman temin etmesi ile de küresel terörizmin farklı bir boyutuna örnek oluşturmaktadır (Cengiz, 2016: 176). Teknolojiyi çok iyi kullanan örgüt, korku propagandasının gücünü kavramış ve küresel düzeyde sosyal medya platformları dahil korku yaymayı başarmıştır (Napoleoni, 2015: 22). İŞİD kendi bulunduğu coğrafyada eylemler gerçekleştirmesinin yanında kendisine bağlı gruplar veya kendisinden etkilenen bireyler aracılığı ile de dünyanın farklı yerlerinde eylem gerçekleştirmektedir (Orton, 2017: 2). Bu durum örgütün küresel boyutta olduğunu bir kez daha göstermiştir.

Yukarıda değinilen bilgiler doğrultusunda küreselleşme ve terörizm kavramlarının tek bir tanımı bulunmadığı görölmüştür. Ancak küreselleşmenin terörizmi tetikleyen unsurlarının olduğu yadsınamaz bir gerçektir. Terörizm tarih boyunca var olmuş ve toplumların istikrarına zarar vermiştir. Küresel terörizm, uluslararası ilişkiler ve dünya ekonomik sistemindeki etkilerinin artması ile birlikte 21. yy.ın önemli güvenlik sorunlarından biri olmuştur. 11 Eylül 2001 tarihinde ABD'de gerçekleşen terörist saldırılar ile birlikte terörizmin sınır tanımadığı ve küresel boyutta bir tehdit olduğu anlaşılmıştır. Bu saldırılardan sonra terörizm yeni bir nitelik kazanmış ve yeniden adlandırılmıştır. Küresel terörizmin ilk somut örneği El -Kaide olmuştur. 11 Eylül'den sonra küresel terörizm ile mücadele ise bir diğer küresel terör örgütü olan İŞİD'in gelişmesine neden olmuştur.

Şüphesiz ki El Kaide ve IŞİD uluslararası sistemde yaşanan dönüşümlerin çıktılarında bazılarıdır. Küreselleşme ve terör ilişkisi çerçevesinde özellikle 11 Eylül saldırılarından sonra ABD siyasetinde hakim ideoloji olan yeni muhafazakarlığın etkisi göz ardı edilmemelidir. Hatırlanacağı üzere 11 Eylül saldırılarından sonra ABD Başkanı George W. Bush'un ilan ettiği "teröre karşı küresel savaş" söylemi küresel ölçekte her bölgeyi etkilemiştir (McGlincey, 2010: 21). ABD bu savaşı varoluşsal bir savaş olarak nitelemiş ve batı tipi liberal demokrasi ilkelerinin tesisini amaçlamıştır. Fakat teröre karşı savaş, realist bir yeni muhafazakarlığa dönüşmüş ve istikrarı sağlayamamıştır (Nuruzzaman, 2006: 239). Aksine ABD'nin söz konusu politikaları, köktendinci karşı hegemonik hareketlere dönüşmüştür (Worth, 2015: 158). Aynı zamanda küresel terörün temsilcilerinden olan El-Kaide ve IŞİD söz konusu karşı hegemonik hareketlerin sonuçlarındandır.

Sonuç

Yüzyıllardır insanlığın doğayı kendi çıkarlarına uygun değiştirme çabaları birçok sorunun ortaya çıkmasına ve anarşik bir uluslararası sistemin varlığına neden olmuştur. Ancak günümüzde teknoloji ile doğrudan ilişkili olan küreselleşme yeni risk ve tehditleri beraberinde getirmiştir. Güvenlik tarih boyunca uluslararası ilişkiler disiplininin temel kavramlarından biri olmuştur. Yüzyıllar boyunca aktörler değişmiş, yaklaşımlar değişmiş ancak uluslararası ilişkilerin alt disiplini olarak araştırılmaya devam edilmiştir. 21. yüzyıla kadar olan dönemde devlet merkezli ve askeri güç odaklı güvenlik anlayışı eleştirel kuramla birlikte değişime uğramıştır. Artık güvenlik çalışmalarının merkezinde sadece devletler değil, insan, çevre, enerji gibi unsurlar da yer almıştır. Uluslararası sistemde yaşanan değişimler güvenlik kavramını da etkilemiştir. Dünya, Soğuk Savaş'ın sona ermesinin ardından küreselleşme olgusunun ivme kazandığı bir döneme girmiştir. Bazı düşünürler küreselleşmeyi; Batı'nın ekonomik, siyasi, kültürel ve sosyal değerlerinin uluslararası dünya çapında yayılması olarak ele almış-

tır. Bazıları ise pazar, ürün ve süreçlerin standartlaşması olarak algılamış ve sosyokültürel farklılıkların ortadan kalkması olarak yorumlamıştır. Küreselleşme ile birlikte teknolojik alanda gelişmeler ulaşım ve iletişimde yeni imkanlar ortaya çıkarmıştır.

Küreselleşme ile birlikte geleneksel olarak askeri bir kavram olarak değerlendirilen güvenliğin aktörleri de değişmiştir. Güvenliğin kapsamı genişledikçe çevre kirliliği, etnik çatışmalar, göç gibi birçok güvenlik sorunu ortaya çıkmıştır. Bunlardan biri de terörizmdir. Tarihsel açıdan terörizmin antik çağlara kadar gittiği görülmektedir. Analistler 1990'lı yılların sonunda terörün yeni unsurlarla farklı bir boyut kazandığı konusunda aynı fikri paylaşmaktadırlar. Ancak terörizmin küresel bir güvenlik sorunu olması 11 Eylül 2001'de ABD'de gerçekleşen terör saldırıları ile olmuştur. Bu tarihten sonra uzmanlar terörizmin karakteristiğinde köklü bir değişimin olduğunu; küresel terörizmin geleneksel terörizme göre daha ölümcül bir tehlike taşıdığını belirtmişlerdir. 11 Eylül Terör Saldırıları'ndan sonra terörizmin sınır tanımadığı ve kavramsal olarak yeniden ele alınması gerektiği belirtilmiştir. Terörizm küresel bir güvenlik sorunu olarak kabul edilmiş ve mücadele için devletlerin birleşmesi gerektiği vurgulanmıştır. Bu saldırılardan sonra terörizm yeni bir nitelik kazanmış ve yeniden adlandırılmıştır. Daha önce literatürde tanımlanmamış "küresel terörizm" kavramı ortaya çıkmıştır.

Küreselleşme sürecinde dünya hükmedenler ve hükmedilenler olarak iki gruba ayrılmıştır. Bu durum ise Batı değerlerini kabul ettirmeye çalışanlar ve Batı'ya alternatif dünya düzenlerini kurmak isteyen aktörler arasında bir çatışma alanı yaratmıştır. Bu çatışma siyasal şiddeti körükleyebilmiş ve bu şiddet terör eylemlerine kadar gidebilmiştir. 11 Eylül Terörist Saldırıları'ndan sonra terörizmin sadece stratejisinin değil silahlarının da değiştiği görülmüş ve küreselleşmenin terör örgütlerine olan katkısı üzerinde konuşulmuştur. Soğuk Savaş sonrası değişen dünya düzeni, çok kutuplu sistem küreselleşmenin egemenliği ola-

rak adlandırılmıştır. "Küresel terörizm" kavramının da bu değerleri sorgulayan bir olgu olarak çıktığı görölmüştür.

Terörizm 21. yüzyılda küresel bir karakterdedir ve küresel bir sorun olmaya da devam etmektedir. Terörizmin hedefi artık küresel hedeflerdir ve eylemlerinin sonuçları da küresel çapta olmaktadır. Uluslararası terör, pek çok açıdan küresel bir politikanın yansıması olmuştur. Küresel çapta güvenlik sorunu olan terörizm için ortak bir tanım etrafında birleşip mücadelenin de ortak yürütölmesi gerekmektedir.

Kaynakça

- Ağır, B. S. (2015). Güvenlik Kavramını Yeniden Düşünmek: Küreselleşme, Kimlik ve Değişen Güvenlik Anlayışı, *Güvenlik Stratejileri*, Yıl: 11, Sayı: 22, s. 97-131
- Arenas, J. F. (2008). From Homer to Hobbes and Beyond: Aspects of Security in the European Tradition. In H. G. Brauch, O. U. Spring, C. Mesjasz, J. Grin, P. Dunay, N. C. Behera, P. H. Liotta, *Globalization and Environmental Challenges*, Springer, p. 263-277.
- Arıboğan, D. Ü. (2003). *Tarihin Sonundan Barışın Sonuna*. Timaş Yayınları.
- Aslan, A. (2005), *Türkiye’de Medya-Toplum İlişkisi Ve Medyanın Profesyonellik Etiği Üzerine Sosyolojik Bir Değerlendirme*, Akademik Bakış, Sayı: 5
- Bakan, Z.A. (2007). Soğuk Savaş Sonrasında Yeni Güvenlik Teorileri ve Türkiye’nin Güvenlik Algılamaları. *21. Yüzyıl*, 1(3).
- Balcı, A. (2015). *Realizm, Uluslararası İlişkilere Giriş-Tarih, Teori, Kavram ve Konular*, Küre Yayınları, İstanbul.
- Baldwin, D. (1996). Security Studies and the End of the Cold War. *WorldPolitics*, (48) 1, p. 117-141
- Baldwin, D. A. (2004). Güvenlik Kavramı. K. Kasım, & Z. A. Bakan (Dü) içinde, *Uluslararası Güvenlik Sorunları* (Ç. Şahin, Çev., s. 1-36). ASAM Yayınları.
- Barber, B. (1996). *Jihad vs McWorld: Terrorism’s Challenge to Democracy*. Ballantine Books.
- Baylis, J. (2008). Uluslararası İlişkilerde Güvenlik Kavramı, *Uluslararası İlişkiler*, 5 (18), 69-85.
- Beck, U. (2009). Critical Theory of World Risk Society: A Cosmopolitan Vision. *Constellations*, 16(1). S. 3-22.
- Booth, K. (2003). Güvenlik ve Özgürleştirme. Çev. Çiğdem Şahin, *Avrasya Dosyası. Güvenlik Bilimleri Özel Sayısı*. 9(2).
- Brauch, H. G. (2008). Güvenliğin Yeniden Kavramsallaştırılması: Barış, Güvenlik, Kalkınma ve Çevre Kavramsal Dörtlüsü, *Uluslararası İlişkiler*, 5(18), 1-47.
- Brown, C., & Ainley, K. (2007). *Uluslararası İlişkileri Anlamak*. Yayın Odası.
- Buzan, B. (1983). *People, States and Fear*. Wheatsheaf Books.
- Buzan, B. (1991). *People, States and Fear: An Agenda for International Security Studies in the Post-Cold War Era*, Harvester Wheatsheaf.
- Cengiz, M. (2016). *Orta Doğu’da Küresel Tehditler: Suriye Krizi ve IŞİD Terörü*, Ankara: Adalet Yayınları.
- Chua, A. (2003). *World on Fire : How Exporting Free-Market Democracy Breeds Ethnic Hatred and Global Instability*. William Heinemann.
- Collins, A. (2017). *Çağdaş Güvenlik Çalışmaları*. Röle Akademik Yayıncılık.

- Crenshaw, M. (2003). Why the America the Primary Target? Terrorism as Globalized Civil War. The New Global Terrorism içinde, (der), Charles W. Kegley, Jr. London.
- Dedeoğlu, B. (2003). Uluslararası Güvenlik ve Strateji. Derin Yayınları.
- Dedeoğlu, Ç. (2013). Güvenliğin Doğası Doğanın Güvenliği, Paraf Yayınları, İstanbul.
- Dönmez, R. Ö. (2005). Küreselleşme, Batı Modernliği ve Siddet : Batıya Karşı Siyasal İslam. Uluslararası İlişkiler Dergisi. 1(4)
- Dunne, T. & Wheeler, N.J. (2004). We the Peoples: Contending Discourses of Security in Human Rights Theory and Practice. International Relations, (18)1.
- Elman, C. (2008). Neorealism: Walt's Theory of International Politics. P. D. Williams (Dü.) içinde, Security Studies: An Introduction. Routledge.
- Garfinkle, A. (2005). A conversation with condoleeza rice. The American Interest. Alındı <https://www.the-american-interest.com/2005/09/01/a-conversation-with-condoleeza-rice/>
- Gurcan, M. (2012). Savaşın Evrimi ve Teorik Yaklaşımlar, *Teoriler Işığında Savaş, Barış ve Çatışma Çözümleri*, Atilla Sandıklı (editör), Bilgesam Yayınları, İstanbul.
- Hoffman, B. (2002). Terorizm i Borba s Nim Posle 11 Sentyabrya (11 Eylül sonrası terörizmle Mücadele), <http://usinfo.state.gov/journals/itgic/0902/ijgr/gj01.htm>
- Holton, R. (1998). Globalization and the Nation-State, Mac-Millian Press.
- Huntington, S. (1968). Political Order in Changing Societies, Yale University Press.
- Jane, M. (2016). "Risk Toplumu" Kavramı Çerçevesinde Post-Westphalian **Dönemde Değişen** Güvenlik Paradigmasının Analizi. İçinde T. Arı & B. Özdal (Ed). Uluslararası Sistemde Yeni Düzen Arayışları, Dora Basım, s. 759-776.
- Kardaş, T. (2007). Güvenlik: Kimin Güvenliği ve Nasıl? Z. Dağı (Dü.) içinde, Uluslararası Politikayı Anlamak: Ulus Devletten Küreselleşmeye (s. 125-152). Alfa Yayınları.
- Kaygusuz, Ö. (2007). Küreselleşme ve Ulusal Güvenlik Devleti: Geri Dönüş Mümkün mü?, Mülkiye Dergisi, 31(255), s. 137-153.
- Kegley, C. W. (2008). Introduction. Charles W. Kegley (der.). The New Global Terrorism: Characteristics, Causes, Controls, Pearson.
- Kırış, R. (2018). Uluslararası Güvenlik Sisteminde Değişen Güvenlik Algısı Ve Türk Dış Politikası, (Yüksek Lisans Tezi), Sosyal Bilimler Enstitüsü Uluslararası İlişkiler, Atılım Üniversitesi.
- Krause, K. & Williams, M. C. (1996). Broadening the Agenda of Security Studies: Politics and Methods. Mershon International Studies Review, (40) 2, p.229-254
- Laqueur, W. (1998). Postmodern Terrorism. In The Global Agenda : Issues and Perspectives, (der) Charles, W Kegley, Eugene R. Wittkopf, Mac Graw Hill.
- Li, Q. ve Schaub, D. (2004). Economic Globalization and Transnational Terrorism: A Pooled Time-Series Analysis. Thr Journal of Conflict Resolution, 48 (2). p. 230-258

- Luciani, G. (1989). The Economic and Content of Security. *Journal of Public Policy*. 8(2).
- Mark, N. (2004). Pitfalls of Emancipation and Discourses of Security: Reflections on Canada's "Security with a Human Face". *International Relations*, 18(1), 109-123
- Martin, G. (2006). *Understanding Terrorism: Challenges, Perspectives and Issues*, London: SAGE Publications.
- Martin, G. (2017). *Terörizm-Kavramlar ve Kuramlar*. Adres Yayınları.
- Mc Glinchey, S. (2010), Neoconservatism and American Foreign Policy, *Politikon, The IAPSS Journal of Political Science*, 16, 21-33.
- Miller, M. A. (2022), *Uzun On Dokuzuncu Yüzyılda Avrupa'da Siyasal Şiddet*, Ed. Erica Chenoweth, Richard English, Andres Gofas, Stathis N. Kalyvas, içinde *Terörizmin El Kitabı*, çev. Ensar Macit, İmran Samancı, Ankara, Siyasal Kitabevi, p. 143-158.
- Napoleon, L. (2015). *İslam ve Modern Cihat: İslam Devleti ve Ortadoğu'nun Yeniden Çizilmesi*. Altınbilek Yayınları.
- Nazpary, J. (2003). *Sovyet Sonrası Karmasa : Kazakistan'da Siddet ve Mülksüzleşme*. İletişim Yayınları
- Nuruzzaman, M. (2006). Beyond the Realist Theories: "Neo-Conservative Realism" and the American Invasion of Iraq, *International Studies Perspectives*, 7, 239-253.
- Orton, K. (2017). *Foreign Terrorist Attacks By The Islamic State, 2002-2016*, Center for the Response to Radicalisation and Terrorism Report, Henry Jackson Society.
- Örgün, F. (2001). *Küresel Terör, Okumuş Adam Yayınları*.
- ÖZCAN, A. B. (2011), *Uluslararası Güvenlik Sorunları ve ABD'nin Güvenlik Stratejileri*. Selçuk Üniversitesi İİBF Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi, 22, 451-470.
- Özer, A. (2016). *Kabul Devlet ve IŞİD*. Fatma Taşdemir (der.). *Suriye, Çatışma ve Uluslararası Hukuk*, Ankara: Nobel Yayınları.
- Rapoport D. C., (2004), *The Four Waves of Modern Terrorism*, Audrey Kurth Cronin, James M. Lused (Ed.) *Attacking Terrorism: Elements of a Grand Strategy*, Georgetown University Presss. Washington, s.46-73.
- Ritzer, G. (2010). *Globalization: A Basic Text*, Wiley-Blackwell, West Sussex
- Rotberg, R.I. (2003). *State failure and state weakness in a time of terror*. Brookings Institution Press, Washington, D.C.
- Rüstemova, S. (2006). *Küresel Terörizm, (Yüksek Lisans Tezi)*, Sosyal Bilimler Enstitüsü Uluslararası İlişkiler, Ankara Üniversitesi.
- Sancak, K. (2013). *Güvenlik Kavramı Etrafındaki Tartışmalar ve Uluslararası Güvenliğin Dönüşümü*, KTÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Cilt 3, Sayı 6, s. 123-134.
- Sandıklı, A. (2012). *Teoiler Işığında Güvenlik, Savaş, Barış ve Çatışma Çözümleri*. Bilgesam Yayınları.

- Schmid, A. (2011). *The Routledge Handbook of Terrorism Research*. Routledge.
- Sean, K. (2006). *Global Security in the Twenty-First Century*, Rowman & Littlefield Publishers.
- Skocpol, T. (2004). *Devletler ve Toplumsal Devrimler: Fransa, Rusya ve Çin Karşılařtırılmalđ Bir Çözümlemesi*. İmge Yayıncılık.
- Tanrısever, O. (2014). Güvenlik, 107-123. Ed. A. Eralp içinde *Devlet ve Ötesi: Uluslararası İlişkilerde Temel Kavramlar*, İstanbul, İletişim Yayınları.
- Tickner, J. A. (1992). *Gender in International Relations: Feminist Perspectives on Achieving Global Security*. Columbia University Press. Alındı, https://www.researchgate.net/publication/31737856_Gender_in_International_Relations_Feminist_Perspectives_on_Achieving_Global_Security_JA_Tickner
- Tür, Ö., & Koyuncu, Ç. (2010). Feminist Uluslararası İlişkiler Yaklaşımı: Temelleri, Gelişimi, Katkı ve Sorunları. *Uluslararası İlişkiler Dergisi*, 7(26), 3-24.
- Ulrich, B. (1999). *World Risk Society*. Polity Press.
- Urhal, Ö. (2009). *Küreselleşen Dünyada Güvenlik (Milli Güvenlik, Kamu Güvenliği, Örgütlü Suçlar ve Suç İstihbaratı)*, Adalet Yayınevi, Ankara
- Walt, S.M. (1991). The Renaissance of Security Studies, *International StudiesQuarterly*, 2(35). 211-239.
- Wendt, A. (1992). Anarchy is What States Make of It: The Social Construction of Power Politics. *International Organization*, 46(2), 391-425.
- Worth, O. (2015). *Rethinking Hegemony*, London, Palgrave.
- Yılmaz, S. (2017). *Uluslararası Güvenlik, Teori, Pratik ve Gelecek*. Kaynak Yayınları.
- Zengingönül, O. (2004). *Küreselleşme-Yoksulluk Gelişmişlik Ve İşgücü Piyasaları Ekseninde, Adres Yayınları*.

Extended Summary

Security is an important concept in the discipline of international relation. Variables have to be taken into account while defining the security. In general, security is the state of staying away from threats and fears. The actors of security have changed throughout history. A security approach that focused on military power dominated the international system in the nineteenth and twentieth centuries. In the twenty first century it is seen that critical security theory has developed. However, human and environmental elements are at the center of security studies. The international system entered a period of rapid change after the Cold War. In this process, new security trends have emerged. The remarkable development in this process is globalization. Globalization is a process of international integration that occurs through the interactions of products, cultures and ideas. Shortly globalization is a process of increasing social and economic integration among countries.

Globalization has affected security studies. With globalization, the scope of security has expanded. Security studies were limited to military strength before World War II. However, the transformation that has taken place in the structure of the international system since the 1990s has brought new threat definitions. Security studies towards the end of Cold War, concept of the security has been broadened and deepened by violence, fright and risks. Migration, environmental pollution, famine, climate change, conflict and terrorism have begun to be discussed as security problems.

Terrorism is defined differently by governments, researchers and international organizations in the world. In general, terrorism is the use of violence to create a general climate of fear in a society so as to achieve a political goal. There is no common definition of terrorism. However, generally share some common element. This element is politically motivated acts of violence. Modern terrorism can be traced back to nineteenth century revolutionary radicalism. Technological developments in the mid and late 19th century also played an important role in the rise of terrorism. According to David Rapoport, modern terrorism progresses in four waves. David Rapoport's concept of four waves of terrorism, from anarchist terrorism in the 1880s, through nationalist waves in the early and mid - 20th century, to the present religious wave, is one of the most influential concepts in terrorism studies. The first wave started with the Russian populist group Narodnaya Volya in the 1880s and continued into the early decades of the 20th century. It was followed by an anti-colonial wave from the 1920s to the 1960s, a New Left wave from the 1960s. And finally, the fourth wave is the "Religious Motivated Wave" that emerged with the Iranian Islamic Revolution (1979).

Terrorism, a threat to fragile states by destabilizing political systems. Terrorism threatens civil rights. Moreover, Terrorist groups benefited exploit security vulnerabilities and from weak governments. After the September 11 terrorist attacks, terrorism gained a global dimension. Al Qaeda hijacked four commercial passenger airplanes and carried out suicide attacks against targets on September 11, 2001. Two of planes were flown into the World Trade Center in USA. Within a few hours, both of the twin towers collapsed. Almost 3000 people were killed in the this terrorists attacks. These violent events on September 11 were televised around the world and it created global fear. According to experts, terrorism is now more deadly and it can reach everywhere. Therefore, definition of terrorism should be reconsidered.

The September 11 attacks ushered in a new era in the counter terrorism. After these attacks US President George Bush declared a 'War on Terror' and stated that defeating terrorism was now the world's fight. Thus American, British and Afghan United Front forces were deployed to destroy al-Qaeda on 7 October 2001 in Afghanistan.

The September 11 terror attacks were a defining event for global extremists and terrorists. After the September 11 attacks, terrorism has been observed that reached a larger mass and became more destructive. Like organizations in the world, terrorist groups have benefited from globalization and have been use technologies. Thus, these organizations began to be influential at the global level. Ease of communication and transportation have turned into destructive and lethal weapons in the hands of terrorist organizations. In short, terrorist organizations are now is became global. Today, terrorist organizations have a that can think and organize globally, target local targets, organize in a flexible structure, make quick decisions and be implemented. terrorist organizations that can transform themselves needs to be the fight against at the same pace.

The purpose of this article examines the evolution of security and global new threats. This article focus on recent developments in the security studies. In this context, article explains how terrorism has become global.